

بررسی نقش اعتقادات دینی بر امنیت اجتماعی (مطالعه موردی زنان شهر کرمان ۱۳۹۴)

احمد منصورى^۱، سعید علوی^۲، امین یادگار نژاد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۸/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۷/۰۵

چکیده

گستره احساس امنیت در افراد، متأثر از عوامل متعددی است که یکی از مهم‌ترین این عوامل دینداری و سطح اعتقادات فرد است که عامل مهمی در افزایش سطح احساس امنیت فرد در هنگام حضور در شرایط سخت تلقی می‌شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه اعتقادات دینی با امنیت اجتماعی در بین زنان شهر کرمان در سال ۱۳۹۴ انجام شده است.

روش تحقیق این پژوهش؛ توصیفی از نوع همبستگی است. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش دو پرسشنامه استاندارد دینداری گلاک و استارک و پرسشنامه محقق ساخته امنیت اجتماعی بوده است. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و از تکنیک‌های آماری چون آمارهای توصیفی، آزمون همبستگی پیرسون، اسپیرمن استفاده شده است. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که بین دینداری و امنیت اجتماعی خانواده‌ها رابطه معنی داری یافت شد. و بین دینداری و تک تک شاخص‌های امنیت اجتماعی هم رابطه معنی داری وجود داشت. با توجه به یافته‌های تحقیق، ضرورت توجه به اصول و شعائر اسلامی و گسترش برنامه‌های مذهبی و فرهنگی به منظور افزایش سطح احساس امنیت زنان پیش از پیش احساس می‌گردد.

واژگان کلیدی: اعتقادات دینی، امنیت اجتماعی، خانواده.

مقدمه

زندگی جمعی انسان از نیاز به امنیت سرچشمه می‌گیرد. امنیت از مفاهیم با اهمیت، پیچیده و جدید در دنیای امروز و در بسیاری از مباحث سیاسی، اجتماعی و اقتصادی است که با رهایی از تهدید مرتبط است. امنیت اجتماعی در کنار امنیت فردی یکی از نیازهای اساسی افراد بشر است که از آغاز زندگی اجتماعی پدیده‌ای قابل توجه بوده است. منشور اعلامیه سازمان جهانی حقوق بشر، ماده بیست و سوم آن در مورد امنیت اجتماعی چنین گفته است: هر کس به عنوان عضو اجتماع، حق امنیت اجتماعی دارد. بنابراین امنیت چیزی است که هر شخص باید آن را احساس کند که خطری در جامعه او را تهدید نمی‌کند.

یکی از نهادهایی که در تامین اجتماعی نقش بسزایی دارد، نهاد دین است. دین، اعتقادات دینی و ایمان به خدا؛ انسان‌ها را از درون متحول می‌سازد و نیروی محرکه قوی به سوی خوبی‌ها و ترک زشتی‌ها در نهاد او قرار می‌دهد و هر آن با هشدار به او از گرایش و میل به زشتی‌ها و ارتکاب جرایم باز می‌دارد. (ابراهیم زاده املی، ۱۳۸۴: ۶۰). به نوعی می‌توان گفت: امنیت اجتماعی و اعتماد عمومی و مسئولیت پذیری از آثار دینداری است. بر این اساس، امنیت اجتماعی و احساس امنیت از وجود دینداری در بین افراد به وجود خواهد آمد. از ویژگی‌های روانی انسان میل فطری به شناخت حقایق و واقعیت‌هاست. این حس کنجکاوی یا فطرت خداجویی نخستین عاملی است که انسان را برای همه مسائل از جمله مسائل دینی و شناخت دین بر می‌انگیزاند. (کوشا، ۱۳۷۶: ۱۷) دین از عوامل مهم و تأثیر گذار در احساس امنیت است. دین چهره جهان را در نظر فرد دیندار دگرگون می‌سازد و طرز تلقی او را از خود؛ خلقت، رویدادهای پیرامون تغییر می‌دهد. فرد دیندار خود را تحت حمایت و لطف همه جانبه خداوند، بزرگترین نیروی موجود می‌بیند و بدین ترتیب احساس اطمینان و آرامش و لذت معنوی عمیقی به وی دست می‌دهد. او خداوند را منشا خیر و برکت می‌داند. بنابراین، در نظر چنین فردی همه رویدادها حتی بلاها و مصایب، نعمت و آزمایشی از جانب خداوند تلقی می‌شوند. او خود را موظف می‌داند که سختی‌هایی را که با قدرت عقل قابل توجیه نیستند، با ایمان تحمل نماید تا به تکامل دست یابد. چنین فردی به واسطه ناملایمات و ناکامی‌های زندگی دچار ناامیدی و اضطراب نمی‌گردد، زیرا خداوند را حامی خویش می‌داند. او اطمینان دارد که این حوادث و رویدادها گذرا هستند و او پاداش صبر خود را خواهد گرفت. فرد دیندار با هموعان و اطرافیان خود رابطه خوب و مبتنی بر احترام

متقابل و محبت برقرار می‌کند.

بیان مساله

همواره نقش دین به عنوان یکی از نهادهای اجتماعی و تأثیر بسزای آن در ابعاد مختلف زندگی انسان‌ها مورد توجه صاحب‌نظران حوزه جامعه‌شناسی دین بوده و این موضوع را در تحقیقات مختلف می‌توان مشاهده نمود.

از دیدگاه جامعه‌شناسی دین به عنوان یک نماد اجتماعی دارای کارکردهای اساسی مانند انضباط، انسجام و خوشبختی آفرینی در نظر گرفته می‌شود. که نبود آن بقاء جامعه را مخدوش می‌سازد. دین مجموعه‌ای از اعتقادات، احساسات، اعمال، مناسک و شعائر فردی و جمعی و اجتماع دینی است که بر امر مقدس و حقیقت غایی تأکید دارد در نتیجه می‌توان دینداری را کیفیتی در انسان دانست که معرف آگاهی از غلیان احساسات و دلبستگی عاطفی، پابندی، تقید و تعهد نسبت به مجموعه‌ای از اعتقادات و اعمال دینی و اجتماع است.

امنیت اجتماعی عبارتست از توانایی جامعه برای حفظ ویژگی‌های اساسی خود در برابر شرایط متحول و تهدیدات واقعی یا احتمالی مربوطه است و شاخص‌های امنیت اجتماعی هم عبارتند از: امنیت جانی، دور بودن از هر گونه تهدیدی است که علیه جان انسان‌ها وجود داشته باشد. امنیت مالی منظور از احساس امنیت مالی این است که دارایی و اموال افراد تا چه حد در امنیت است و امنیت عاطفی یعنی اطمینان از آن که مردم یکدیگر را دوست دارند و همنوع دوستی به عنوان یک ارزش اجتماعی، برایشان اهمیت دارد، برای دردها و مصائب دیگران اهمیت قائلند و مسائلی از این قبیل که در جهان عاطفی قرار می‌گیرند. دین چهره جهان را در نظر فرد دیندار دگرگون می‌سازد و طرز تلقی او را از خود، خلقت و رویدادهای پیرامون تغییر می‌دهد. فرد دیندار خود را تحت حمایت و لطف همه جانبه خداوند، بزرگترین نیروی موجود می‌بیند و بدین ترتیب احساس اطمینان و آرامش و لذت معنوی عمیقی به وی دست می‌دهد. او خداوند را منشاء خیر و برکت می‌داند. بنابراین در نظر چنین فردی همه رویدادها حتی بلاها و مصایب نعمت و آزمایشی از جانب خداوند تلقی می‌شوند او خود را موظف می‌داند که سختی‌هایی را که با قدرت عقل قابل توجیه نیستند، با ایمان تحمل نماید تا به تکامل دست یابد. چنین فردی به واسطه ناملايمات و ناکامی‌های زندگی دچار ناامیدی و اضطراب نمی‌گردد، زیرا خداوند را حامی خویش می‌داند. از طرف دیگر، حیات انسان

از بدو تولد با محافظت و مراقبت تضمین و تامین می‌گردد. چرا که بیماری‌ها، آسیب‌ها و خطرات محدود به دوران خاصی از زندگی نیستند و در تمام مراحل زندگی وجود دارند. به همین دلیل نیاز به شرایطی بدون خطر و امن، یک نیاز دائمی است و پایانی برای آن نمی‌توان تصور کرد. چنان که سلسله نیازهای مازلو نیز حکایت همین مدعی است. مازلو نیاز به ایمنی را پس از نیازهای فیزیولوژیکی قرار داده است و ضرورت نیاز به ایمنی به حدی است که آن را قبل از نیاز به روابط اجتماعی طرح نموده است.

مهم‌ترین نیاز امروز زنان برای گسترش فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها ایجاد امنیت است. بنابراین، یکی از نیازهای اولیه و اساسی بشر برای زندگی مطلوب و رسیدن به کمال و سعادت برخورداری از امنیت در ابعاد مختلف آن از قبیل امنیت و آرامش روحی، روانی، جسمی، اجتماعی و غیره است، تا در پرتو آن بتواند آرامش پیدا کند و در راه سعادت و تکامل خود قدم بردارد.

لذا با توجه به موارد فوق پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سؤال است که چه رابطه‌ای بین اعتقادات دینی و امنیت اجتماعی زنان شهر کرمان در سال ۱۳۹۴ وجود دارد؟

بررسی مفهوم امنیت نشان داده که تشخیص نموده‌های این مفهوم نسبتاً ساده است. به گونه‌ای که در زندگی روزمره با آن مواجه هستیم، آن را تجربه می‌کنیم و در بسیاری از اعمال و رفتار بدان اتکا داشته و کارهای خود را بر مبنای آن تنظیم می‌نماییم. هویت یابی به وسیله یک گروه مذهبی، احساس ثبات یافتگی و اطمینان خاطر بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های اجتماعی را به ارمغان می‌آورد، از این رو مذهب با هویت سازی، مانع از ایجاد احساس و اماندگی و نبود احساس امنیت در فرد می‌شود. فرد با بهره‌گیری از عنصر دینداری بیش از پیش احساس امنیت خواهد نمود. با توجه به این که زنان نیمی از وزنه جمعیتی جامعه را به خود اختصاص داده‌اند و کشور ما هم در حال توسعه و ترقی است، بنابراین پرداختن به مسایل زنان به عنوان سرمایه‌های اجتماعی و انسانی از ضروری‌ترین نیازهای جامعه امروز ما می‌باشد. مشارکت و حضور زنان در بخش‌های گوناگون جامعه این ضرورت را بیش از پیش بر ما آشکار می‌سازد. از سوی دیگر، اهمیت مسئله دینداری و امنیت در زندگی اجتماعی انسان‌ها به اندازه‌ای است که در صورت فقدان احساس امنیت و کاهش میزان دینداری، انسان‌ها در روابط اجتماعی خود با دیگران دچار تردید و شک می‌شوند و از برقراری روابط اجتماعی با دیگران پرهیز می‌کنند بر اثر تداوم چنین شرایطی سرمایه اجتماعی رو به زوال می‌رود و در دراز مدت پیامدهای منفی بسیاری بر

اهداف تحقیق

شناخت رابطه بین اعتقادات دینی با امنیت اجتماعی در زنان

سوالات تحقیق:

- چه رابطه‌ای بین بعد اعتقادی با امنیت اجتماعی در زنان وجود دارد؟
- چه رابطه‌ای بین دینداری با بعد جانی امنیت اجتماعی در زنان وجود دارد؟
- چه رابطه‌ای بین دینداری با بعد عاطفی امنیت اجتماعی در زنان وجود دارد؟
- چه رابطه‌ای بین دینداری با بعد مالی امنیت اجتماعی در زنان وجود دارد؟

فرضیات تحقیق:

- به نظر می‌رسد بین بعد اعتقادی و امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین دینداری و بعد جانی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین دینداری و بعد عاطفی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین دینداری و بعد مالی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.

پیشینه و مفاهیم تحقیق

معنای لغوی دین: معنای لغوی دین، در پارسی کهن یعنی وجدان، کیش، و در عربی یعنی اطاعت، مذهب، در زبان لاتین یعنی الزام در وفای به عهد و اعتقاد که از کلمه عقد می‌آید و به معنی بستن، بستن پیمان در وفاداری، قول و قرار و آداب ناشی از باور می‌باشد. (آزادگان، ۱۳۸۵: ۲۹)

ریشه دین فارسی است دین همواره به معنای کیش و آیین نیست بلکه بیشتر به معنای وجدان و حس روحانی و ایزدی انسان است و این نیروی ایزدی فنا ناپذیر است خداوند آن را در باطن انسان به ودیعه نهاده تا همواره او را از نیکی و بدی عملش آگاه سازد.

دین همچنین یک رفتار گروهی است و باورها و آداب و دانش مشترک میان مردم است و از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد، به روشنی مشخص است که انسان زمانی که در صدد و فهم معنای زندگی بر می‌آید دوباره به دین رجوع می‌کند (همتی، ۱۳۷۵: ۶۶) بنابراین می‌توان گفت دین دارای دو جنبه می‌باشد، جنبه باطنی و درونی که عبارت است از اعتقاد و ایمان و جنبه خارجی از قبیل آغاز عملی است که از این اعتقاد منشاء و الهام

می‌گیرد. در جنبه باطنی، دین عبارتست از اعتقاد به خدا یا اعتقاد به ذاتی که دارای قدرتی حاکم بر قدرت ماست، این قدرت شئون مختلف زندگی انسان را به صورتی کامل تنظیم نموده است اگر این اعتقاد انسان را به مناجات آن ذات غایب در تمام احوال و شئون و خضوع و خشوع نسبت به آن بر انگیزد می‌تواند مصداق دین را در فرد محقق بخشد، اما دین از جنبه خارجی عبارتست از تمام قواعد و قوانین و آیین‌های عملی است که راه و رسم عبادات و ارتباط با خدا و طرز رفتار بشر را با یکدیگر تعلیم می‌دهد. (طباطبایی، ۱۳۷۶: ۸۷)

واژه دین در قرآن: مواردی از کاربرد واژه دین در قرآن و روایات به قرار زیر است:

- دین تسلیم در برابر امر خداوند است. (بقره، ۱۳۱)

- دین اعتقاد به توحید و عبودیت خداوند است. (یوسف، ۴۰)

- دین پیروی از یک راه و رسم اعتقادی است. (یوسف ۳۸-۳۷)

دینداری و تعاریف آن: دینداری عبارت است از پایبندی و آگاهی از اصول و شعائر یک مذهب، به گونه‌ای که این پیروی بر زندگی فردی و اجتماعی تأثیر گذار باشد. یک فرد دیندار کسی است که با آگاهی از اصول و شعائر یک مذهب به پیروی از آن می‌پردازد، به نحوی که این پیروی بر زندگی فردی و اجتماعی وی تأثیر گذار است. به عبارتی دیگر، دینداری عبارت است از میزان علاقه و احترامی که پیروان یک دین برای آن قائل هستند. (شهابی، ۱۳۸۲: ۴۰۴)

دینداری عبارتست از تسلیم شدن در برابر بیانی که از مقام ربوی در مورد عقاید و اعمال صادر می‌شود. در واقع اطلاق لفظ دینداری هنگامی صورت می‌گیرد که مردم یا گروهی از افراد، تمام یا بخشی از تعالیم و دستوره‌های دینی (اعم از عقاید، مسائل اخلاقی و احکام) را پذیرفته باشند.

کارکردهای دین: دین به شخص چیزی را می‌دهد که از هیچ منبع دیگری قابل دریافت نیست، اعتقاد به حاصل کوشش‌های زندگی از طریق اتصال شخصی به قدرت یا قدرت‌ها متعالی جهان، هر دینی برای افراد متدین و نیز اوضاع جامعه معمولاً موثر است. به عنوان مثال، دین کمک می‌کند که یک فرد قدرت و رضایت خاطر بیشتری بدست آورد. به او کمک می‌کند که مصائب زندگی را بدون شکوه و ناله تحمل کند. برای مساله بشر راه حلی بدست می‌دهد کیفیت زندگی این جهان را ارتقاء بخشد، امید به یک زندگی بهتر در آتیه را فراهم می‌آورد، مشخصات یک جامعه نمونه و ایده آل را بدست می‌دهد و برای رستگاری و نجات برنامه مطرح می‌نماید (کریمی، ۱۳۹۴: ۳۰).

علامه طباطبایی پیرامون کارکرد دین، فایده نهایی دین را اصلاح جامعه می‌داند که این هدف از یک سو با مسئولیت خدایی دادن به انسان دیندار و در نتیجه کنترل درونی خود او بر اعمالش و از سوی دیگر با ارائه قوانین لازم برای اداره جامعه که خود او از تضمین انجام کنترل درونی توسط افراد برخوردار است، حاصل می‌شود. ایشان معتقدند دین در اصلاح فرد و جامعه تأثیری عمیق دارد و بلکه تنها وسیله سعادت و نیکبختی است.

تبیین جامعه شناختی دین: از دیدگاه جامعه شناختی، دین به عنوان یک نهاد اجتماعی معرفی شده است. در واقع، در این دیدگاه به تأثیر بعد اجتماعی در پدیداری دین و بقای آن توجه بیشتری شده است.

کنش اجتماعی دین، به راهکارهایی که دین از طریق آن بر روابط انسانی و تمدن و فرهنگ بشری تأثیر می‌گذارد، اشاره دارد. انسان در راستای گرایش به زندگی جمعی، در پی حاکمیت معیارها و ضوابط خاص برای حفظ نظم اجتماعی و اعتلای جامعه به سوی آرامش و نیک بختی است. از این نظر حاکمیت دین را به منزله حاکمیت مجموعه دستورات و قوانین لازم می‌دانند. علامه طباطبایی کارکرد اجتماعی دین را در حفظ نظم و بنیادهای جامعه می‌داند. از نظر او، دین حافظ، نگه دارنده و ضامن اخلاق فاضله در جامعه و علت جلوگیری از هوا و هوسهای انسانی است و در پی چنین جایگاهی برای دین است که نظم و انتظام جامعه باقی می‌ماند و شیرازه آن از هم نمی‌پاشد. (طباطبایی، ۱۳۷۶)

دورکیم چهار عملکرد عمده دین را چنین شرح می‌دهد: انضباط، امیدواری، حیات بخشی، خوشبختی. انسان شناسان نیز فقدان نهاد اجتماعی دین را موجب خدشه به بقای جامعه می‌دانند و چهار کارکرد عمده برای آن قائل اند: انسجام عاطفی، باز آفرینی فرهنگی، معناسازی (معنا بخشی) و انسجام اجتماعی. به عبارت دیگر، با توجه به کنش اجتماعی مذهب، دغدغه‌های اجتماعی و فردی انسان، مسائل و مشکلاتی که در طول زندگی همواره با آنها درگیر است، از جمله نگرانی از عدم و نیستی، نگرانی از تنهایی و عدم تعلق اجتماعی، نگرانی از پوچی و بی معنایی، سردرگمی و عدم وقوف به جایگاه خود در جهان و نگرانی از نداشتن چارچوب و برنامه‌های متقن و قابل اطمینان در زندگی فردی و اجتماعی، توان و توجه انسان را به سوی یافتن منبعی آرام بخش، رحمت آفرین، متعالی، ابدی، هدایتگر و نظاره گر بر رفتارها، راهنمایی می‌کند.

دین افراد را به یکدیگر و به گروهی که به آن تعلق دارند مرتبط می‌سازد، اعضای اجتماع را در مجموعه‌ای گرد هم می‌آورد و در نتیجه رفتار انحرافی را سرکوب می‌سازد.

مفهوم امنیت: امنیت از ریشه لاتین *securus* است که در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه می‌باشد. بنابراین معنای لغوی امنیت، رهایی از تشویش، اضطراب، ترس یا احساس آرامش و اطمینان خاطر است. احساس اطمینان و آرامش از عدم تعرض به جان، مال، کار و سایر حقوق انسانی یکی از ضرورت‌های زندگی فردی و اجتماعی است. امنیت واژه عربی از ریشه امن است و تعاریف گوناگونی از آن ارائه شده است که همگی در نهایت به مفاهیم واحدی ختم می‌شود. در فرهنگ فارسی عمید، امنیت «به در امان بودن، ایمنی، بی ترسی، آرامش و آسودگی» معنا شده است. (فرهنگ عمید، ۲۳، ۱۳۷۹)

کلمه امنیت دارای دو جنبه ایجابی و سلبی می‌باشد: در جنبه ایجابی، ایجاد اطمینان و آرامش در آن ملحوظ است و در جنبه سلبی، نفی ترس و ناآرامی در آن وجود دارد. کنار هم قرار گرفتن این دو جنبه، مفهوم امنیت را تکمیل می‌کند، این که آرامش یا ترس به چه عواملی وابسته است، مفهوم آن را در شرایط زمانی و مکانی مختلف تغییر می‌دهد. مفهوم امنیت اجتماعی: امنیت اجتماعی به کیفیت رابطه بین جامعه و اعضایش اشاره دارد. در اصطلاح اجتماعی بیانگر این است که امنیت اجتماعی توسط جامعه یا اجتماع بوجود می‌آید. نا امنی‌هایی زیر عنوان «اجتماعی» قرار می‌گیرند که ناشی از مسائل اجتماعی هستند.

در کل امنیت اجتماعی یعنی «عدم تهدید نسبت به حقوق افراد، اعم از حقوق فردی و اجتماعی، که خود این حقوق به حقوق طبیعی (حق حیات، خانواده، اشتغال و...) وضعی (حقوق مدنی و سیاسی) و اجتماعی قابل تفکیک است. (افروغ، ۱۳۸۱: ۳۵). دینداری و امنیت: اگوست کنت معتقد است، دین همان اصل وحدت بخشی است که زمینه مشترکی را فراهم می‌سازد و اگر نبود، اختلافات فردی جامعه را از هم می‌گسیختند. دین به انسان‌ها اجازه می‌دهد تا بر تمایلات خود خواهانه اشان فایق آیند و به خاطر عشق به هم‌نوعانشان، فراتر از این خودخواهی عمل کنند. وی از اعتقادات دینی به عنوان یکی از مؤلفه‌های اجتماعی یاد می‌کند و آن را سنگ بنای سامان اجتماعی می‌داند که همان شیرازه نیرومندی است که افراد جامعه را با یک کیش و نظام عقیدتی مشترک بهم پیوند می‌دهد. (کریمی، ۱۳۹۴: ۴۶)

بر اساس نظر دورکیم چهار کار کرد عمده دین به عنوان نیروهای اجتماعی انضباط بخش، انسجام بخش، حیات بخش و خوشبختی بخش طبقه بندی شده است. به باور وی، تشریفات مذهبی مردم را گرد هم می‌آورد و در نتیجه همبستگی اجتماعی را تحکیم

می‌بخشد. همچنین، با برانگیختن احساس خوشبختی در مومنان، با احساس ناکامی و فقدان ایمان در آن‌ها مقابله می‌کند.

دورکیم همچنین بر این باور است که کارکرد دین نه تنها در همبستگی و روابط اجتماعی غیر قابل انکار است، بلکه در حل و فصل معضلات اجتماعی، ایجاد یگانگی و وحدت بین جوامع و معنویتی که در جامعه بوجود می‌آید، فوق العاده مهم است. علاوه بر این دین موجب ثبات، استمرار و پایداری جامعه می‌شود همه این چهار کارکرد دین به باور دورکیم به احساس امنیت و اطمینان در فرد منجر خواهد شد. (علیزاده، ۱۳۸۵: ۲۵۴)

در بسیاری از مطالعه‌ها همچنین آمده است که ارزش‌ها و اعتقادات در قالب مذهب شامل دو بعد نهادی (رفتن به اماکن مذهبی و انجام مراسم مذهبی بصورت دسته جمعی و ارتباط با دیگر افراد مذهبی) و در بعد شخصی و یا فردی (خواندن کتب دینی، التزام مذهبی، عقاید مذهبی) هستند که در واقع مکانیسم‌هایی را برای ایجاد حمایت اجتماعی و خود باوری در افراد شکل می‌دهند به همین ترتیب، این فرایند خود موجب ایجاد احساس امنیت در افراد می‌شود.

از این رو به طور کلی، افراد عموماً بعد از پذیرفتن آموزه‌های دینی سعی می‌کنند بر اساس تعلیمات آن عمل کنند و نوعی ضمانت اجرایی در آن‌ها ایجاد شود و از آنجایی که بیشتر آموزه‌های دینی بر مبنای احترام به حقوق دیگران، همیاری با افراد جامعه، معاشرت‌های سالم با دیگران و دیگر ارزش‌های اخلاقی نیک و مثبتی است که دینداران به آن توصیه می‌شوند، دست به اعمالی می‌زنند که باعث بالا رفتن احساس امنیت اجتماعی در آنان می‌شود. (قاسمی، ۱۳۹۰: ۲۸)

پیشینه تحقیق

عبدالله پور و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهشی به بررسی رابطه دینداری با کارکرد خانواده در بین دانشجویان دانشگاه آزاد واحد تبریز پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که از بین سه بعد نگرش دینی، دخالت دادن دین در انتخابها و تصمیم‌ها با همه ابعاد کارکرد خانواده به جزء ارتباط همبستگی معنا داری داشت، اما مؤلفه‌های عمل به واجبات و مستحبات، به ترتیب تنها با دو و یک بعد از کارکرد خانواده رابطه معنا دار نشان می‌دهد.

امین بیدختی و شریفی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی پرداختند و دریافتند

که در بین مؤلفه‌ها و ابعاد دینداری مولفه مناسکی دارای بالاترین اثر بر سرمایه اجتماعی است. خود سرمایه اجتماعی نیز بر روی امنیت جانی، مالی و سیاسی اثر مثبت و معنا داری دارد. همچنین بین دینداری و تمام ابعاد امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

نصرتی و ذوالفقاری (۱۳۹۱) در پژوهشی به تأثیر میزان دینداری بر سبک زندگی جوانان تهرانی پرداختند. یافته‌های پژوهش آن‌ها حاکی از آن است که هر چه میزان دینداری پایین تر است، سبک‌های زندگی، مدرن تر و هر چه افراد دیندارتر هستند، سبک‌های زندگی سنتی و غیر مدرن تر می‌شوند.

شایگان و رستمی (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان هویت اجتماعی و احساس امنیت، مطالعه موردی زنان تهران به بررسی عوامل موثر بر امنیت از جمله دینداری پرداختند. آزمون فرضیات آن‌ها نشان می‌دهد. افرادی که از تعلقات مذهبی بالاتری برخوردارند، احساس امنیت بیشتری دارند.

موحد و همت (۱۳۹۲) در پژوهشی به مطالعه عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان پرداختند و دریافتند که بین متغیرهای نگرش به حجاب، عزت نفس، وسایل ارتباط جمعی نوین، دینداری، با متغیر احساس امنیت اجتماعی ارتباط معناداری وجود دارد.

چارچوب نظری

از آنجا که هدف اصلی پرداختن به موضوع دینداری و رابطه آن با امنیت اجتماعی زنان می‌باشد در این پژوهش مدل گلاک و استارک به عنوان چهارچوب نظری در قسمت دینداری و نظریه بوزان در قسمت امنیت اجتماعی انتخاب شده است. در مدل دینداری گلاک به چهار بعد:

اعتقادی: باورهایی که انتظار می‌رود پیرامون یک دین، به آن‌ها اعتقاد داشته باشند.
مناسکی: شامل اعمال دینی مشخص همچون نماز، روزه و... است که انتظار می‌رود مومنان آن‌ها را به جای آورند.

بعد عاطفی (تجربی): که به عواطف و احساسات مذهبی ناشی از اعتقادات دینی نظیر ستایش، تواضع است.

بعد پیامدی: که ناظر به اثرات باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزمره پیروان است تقسیم می‌شود. (گلاک و استارک، ۱۹۶۵: ۲۰)

بوزان نظریه خود را در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس» (۱۹۸۱) با مفهوم امنیت فردی شروع می‌کند عواملی که امنیت افراد را به خاطر می‌اندازند، مانند تصرف به سه دسته تقسیم می‌کنند:

- ۱- تهدیدهای فیزیکی یا جسمی: مانند درد، صدمه و مرگ
- ۲- تهدیدهای اقتصادی: مانند تصرف یا تخریب اموال، دسترسی نداشتن به کار یا منابع
- ۳- عوامل تهدید کننده حقوق و موقعیت: زندانی شدن، از دست دادن آزادی‌ها مدنی، تنزل رتبه و...

روش شناسی تحقیق

در این پژوهش از دو روش برای گرد آوری اطلاعات استفاده شده است:

- ۱) اسنادی: با مراجعه به کتب و منابع موجود از جمله پایان نامه‌ها، مجلات تخصصی و کتب در مورد دینداری و امنیت اجتماعی مورد مطالعه قرار گرفت و براین اساس قسمت‌های اولیه پژوهش تدوین گردید.
- ۲) پیمایشی: در این روش با مشخص کردن جامعه آماری و تعیین حجم نمونه، از تکنیک پرسشنامه استفاده شد و با توجه به آن سوالات مورد نظر مطرح و پس از تکمیل آنها، فرضیه‌های تحقیق مورد آزمایش قرار گرفتند.

تحلیل داده ها (بررسی فرضیه‌های تحقیق)

فرضیه شماره یک:

- بین بعد اعتقادی و امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
 H0: بین بعد اعتقادی و امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود ندارد.
 H1: بین بعد اعتقادی و امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد

امنیت اجتماعی								متغیر
نوع رابطه	وجود رابطه	اسپیر من			پیرسون			آزمون
		تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	
مستقیم	دارد	۳۱۷	۰/۰۰۰	۰/۳۶۹	۳۱۷	۰/۰۰۰	۰/۳۷۴	بعد اعتقادی

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن بین دو متغیر بعد اعتقادی و امنیت اجتماعی به ترتیب برابر $0/374$ و $0/369$ و با P -مقدار (معنی داری) برابر با $0/000$ می‌باشند، که کوچکتر از سطح معنی داری $0/05 = a$ است؛ لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه رد می‌شود و در نتیجه بین بعد اعتقادی و امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه شماره دو:

بین دینداری و بعد جانی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
 H_0 : بین دینداری و بعد جانی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود ندارد.
 H_1 : بین دینداری و بعد جانی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.

بعد جانی امنیت اجتماعی								متغیر
نوع رابطه	وجود رابطه	اسپیرمن			پیرسون			آزمون
		تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	
مستقیم	دارد	317	0/000	0/390	317	0/001	0/393	دینداری

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن بین دو متغیر بعد دینداری و بعد جانی امنیت اجتماعی به ترتیب برابر $0/393$ و $0/390$ و با P -مقدار (معنی داری) برابر با $0/001$ و $0/000$ می‌باشند، که کوچکتر از سطح معنی داری $0/05 = a$ است؛ لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه رد می‌شود و در نتیجه بین دینداری و بعد جانی امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه شماره سه

بین دینداری و بعد عاطفی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
 H_0 : بین دینداری و بعد عاطفی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود ندارد.
 H_1 : بین دینداری و بعد عاطفی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.

بعد عاطفی امنیت اجتماعی								متغیر
نوع رابطه	وجود رابطه	اسپیر من			پیرسون			آزمون
		تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	
مستقیم	دارد	۳۱۷	۰/۰۰۱	۰/۳۵۸	۳۱۷	۰/۰۰۰	۰/۳۵۹	دینداری

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن بین دو متغیر بعد دینداری و بعد عاطفی امنیت اجتماعی به ترتیب برابر $0/358$ و $0/359$ و با P -مقدار (معنی داری) برابر با $0/000$ و $0/001$ می‌باشند، که کوچکتر از سطح معنی داری $0.05 = a$ است؛ لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه رد می‌شود و در نتیجه بین دینداری و بعد عاطفی امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه شماره چهار:

بین دینداری و بعد مالی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.
 H_0 : بین دینداری و بعد مالی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود ندارد.
 H_1 : بین دینداری و بعد مالی امنیت اجتماعی در زنان رابطه وجود دارد.

بعد مالی امنیت اجتماعی								متغیر
نوع رابطه	وجود رابطه	اسپیر من			پیرسون			آزمون
		تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	تعداد	معنی داری	ضریب همبستگی	
مستقیم	دارد	۳۱۷	۰/۰۰۱	۰/۳۷۲	۳۱۷	۰/۰۰۱	۰/۳۶۶	دینداری

تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که ضرایب همبستگی پیرسون و اسپیرمن بین دو متغیر بعد دینداری و بعد مالی امنیت اجتماعی به ترتیب برابر $0/366$ و $0/372$ و با P -مقدار (معنی داری) برابر با $0/001$ می‌باشند، که کوچکتر از سطح معنی داری $0.05 = a$ است؛ لذا در این سطح فرض H_0 یعنی عدم وجود رابطه رد می‌شود و در نتیجه بین دینداری و بعد مالی امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد.

نتیجه گیری

مهم‌ترین نیاز امروز زنان برای گسترش فعالیت‌های اجتماعی آن‌ها ایجاد امنیت است و هر چه حضور زنان در عرصه‌های مختلف جدی‌تر و پر رنگ‌تر باشد امنیت آن‌ها بیشتر خواهد شد.

امنیت اجتماعی در هر جامعه از اساسی‌ترین نیازهای اجتماعی است که افراد جامعه باید از آن برخوردار باشند. امنیت، احساس آرامش و اطمینان همه جانبه به حال و آینده است، به نحوی که نگرانی نسبت به هیچ اموری وجود نداشته باشد. عامل و زمینه‌های متعددی در شکل‌گیری و ایجاد آن نقش پیدا می‌کنند که اعتقادات دینی به عنوان یکی از عوامل موثر بر آن در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است. اعتقادات دینی با معنا کردن نظام زندگی، ایجاد احساس خوشبختی، رفع احساس تنهایی، هدفدار جلوه دادن زندگی و افزایش امید به زندگی، آرامش روحی را در افراد ایجاد کرده و موجب افزایش احساس امنیت اجتماعی می‌شود. دین در مشکلات به کمک انسان‌ها می‌آید و احساس آرامش را برای آن‌ها به ارمغان می‌آورد. همچنین امنیت یکی از نیازهای فطری انسان بوده که با ذات او آمیخته شده و همواره مورد توجه متفکران مکاتب فکری بوده است. احساس امنیت نیز همانند امنیت یکی از نیازهای اساسی تلقی می‌گردد که اگر این نیاز در سطوح مختلف بنا به عللی پاسخ مثبت دریافت نکند، فرد را دچار تنش و اضطراب می‌نماید. گستره احساس امنیت در افراد، متأثر از عوامل متعدد و یکی از مهم‌ترین این عوامل دینداری و سطح اعتقادات فرد است که عامل مهمی در افزایش سطح امنیت فرد در هنگام حضور در شرایط سخت تلقی می‌شود.

در مورد ارتباط بین ابعاد دینداری و امنیت اجتماعی در بین زنان شهر کرمان می‌توان اذعان داشت که با اطمینان لازم رابطه‌ای معنا دار و مستقیم برقرار است، یعنی با افزایش ابعاد دینداری احساس امنیت بیشتر خواهد شد و با کاهش ابعاد دینداری احساس امنیت کمتر خواهد شد لذا می‌توان گفت اعتقادات دینی، نوعی کنترل درونی، در افراد ایجاد می‌کند و روح همگانی را در کالبد جامعه می‌دمد و باعث می‌شود افراد جامعه احساس مسئولیت بیشتری نسبت به اعضای یکدیگر داشته باشند. این کنترل درونی، خود یک نیروی بازدارندگی نسبت به برخی اعمال (نظیر جرم و انحرافات اجتماعی) در افراد ایجاد می‌کند و آن‌ها را وادار به احترام به حقوق دیگران طی روابط و مناسبات اجتماعی شان می‌کند. با توجه به این امر می‌بایست عوامل موثر بر ریشه‌ها و دلایل بی‌اعتقادی، بی‌دینی و عدم اعتماد به نهاد دین بررسی شود تا با مطالعه این ریشه‌ها و عوامل بتوان به

افزایش احساس امنیت اجتماعی از طریق افزایش و ارتقاء اعتقادات دینی کمک نمود.

پیشنهادات

در ارتباط با افزایش سطح دینداری و به ویژه افزایش سطح امنیت پیشنهادهای ذیل مطرح می‌گردد:

- ۱- برگزاری همایش‌های مرتبط با دینداری و امنیت.
- ۲- برگزاری مراسم مذهبی در مساجد و اختصاص دادن مباحث مرتبط با دینداری در راستای ارتقاء امنیت.
- ۳- آگاهی دادن امام جماعات، در جهت رشد امنیت با استفاده از ابعاد دینداری و برگزاری مجالس و برنامه‌های دینی در مساجد در جهت افزایش آگاهی دینی در راستای امنیت اجتماعی و انتقال آن به سایر افراد جامعه.

منابع

- قرآن کریم.
- ابراهیم زاده، عبدالله. (۱۳۸۴)؛ آثار دینداری در زندگی فردی و اجتماعی، مجله مریبان، سال پنجم شماره ۱۷
- آزادگان، جمشید. (۱۳۸۵)؛ تاریخ ادیان ابتدایی و قدیم، تهران: انتشارات سمت، چاپ دوم
- افروغ، عماد. (۱۳۸۱)؛ جامعه شناسی امنیت، فصلنامه راهبرد، شماره ۲۶
- بوزان، باری. (۱۳۷۸)؛ مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: چاپ اول
- خدایاری فرد، محمد. (۱۳۸۸)؛ آماده سازی مقیاس دینداری و ارزیابی سطوح دینداری، تهران: دانشگاه تهران
- شهابی، سیامک. (۱۳۸۲)؛ بررسی اولویتهای ارزشی جوانان، اصفهان: گروه تحقیقات و بررسی مسائل روستایی
- کریمی، داریوش. (۱۳۹۴)؛ بررسی رابطه دینداری با امنیت اجتماعی
- طباطبایی، محمود. (۱۳۷۶)؛ نقش دین در بهداشت روان، تهران: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات درمانی
- علیزاده، عبدالرضا. (۱۳۸۵)؛ جامعه شناسی معرفت، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ دوم
- قاسمی، وحید. (۱۳۹۰)؛ تبیین جامعه شناسی تأثیر دینداری بر سرمایه اجتماعی، فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال بیست و دوم، شماره ۴۲
- کوشا، محمد علی. (۱۳۷۶)؛ پایه شناسی دین، قم: انتشارات پارسیان
- همتی، همایون. (۱۳۷۵)؛ دین شناسی تطبیقی و عرفانی، تهران: انتشارات آوای نور

